

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Pars I. In qua de utrorumque intercessione agitur.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598

Pag. 268.

Consideratio
Controversiae
 De
 Angelorum & Sanctorum
Intercessione & Invocatione,
 quae tractatur a Bellarmino lib. I.
 de Sanctorum beatitudine.

PARS I.

*In qua de utrorumque intercessione
agitur.*

Angelos omnes generatim, & qui in cau-
 sis ac necessitatibus particularibus nostri
 curam gerunt, speciatim pro nobis orare,
 non negant Protestantes doctiores,
 ut nec orationes nostras ab angelis
 istis offerri Deo; intelligentes scilicet solam mi-
 nisterialem precum nostrarum oblationem, non au-
 tem propitiatoriam: haec enim soli Christo me-
 diatori nostro unico convenit. Pag. 270.) Offerre
 dicuntur custodes angeli orationes suorum, inquit Vas-
 quez

que in primam S. Thomae tom. 2. disputat. 254. cap. 1. cum simul ipsi deprecantes eorum orationes proponunt, non ut Deo illas manifestent. cum nihil ipsum lateat, sed ut ipsi pro nobis simul deprecantur. *Largimur*, inquit Apologia august. confess. quod angeli orent pro nobis. Extat enim testimonium Zach. 1. 12. ubi angelus orat, &c. M. Chemnitius Loc. theol. parte prima, de Creatione pag. 333. edit. francos. A. 1608. *Angeli offerunt orationes nostras Deo.* Tob. 12. 15. orant pro nobis. Zach. 1. 12. (1) Job. 33. 23. Act. 10. vers. 3. & 4. adjungunt suas preces nostris. Apoc. 8. 3. & 4. &c. Joh. Gerhardus in L. C. loco de Scriptura (2) pag. 188. *Novimus sane, magnum illum theologum, D. Chemnitium tom. 1. Loc. inter officia angelorum etiam hoc recensere, quod preces nostras Deo offerant, &c. Sed si tale quid angelis tribuere velimus, necessario distinguendum erit inter oblationem precum ἱστορικὴν simplicem, ac ἰλατικὴν propitiatoriam, per quam preces nostrae Deo gratiae & acceptae redduntur: qui honor soli Christo relinquendus.* Zanchius de Operibus Dei, lib. 3. cap. 14. *Quicquid agimus vel boni vel mali, illud ab angelis custodibus nostris spectatur & observatur. Hoc idem confirmat & hic (Act. 10.) & alii loci, ubi legimus, preces nostras deferri in conspectum Dei per angelos, ut Tob. 12. 12. Videatur idem Zanchius paulo post, cap. 22. circa initium. Petrus Martyr L. C. classe prima, cap. 12. sect. 17. Quod si legeris in scripturis, (in margine citatur Tob. 12. 12.) angelos deo of-*

(1) Job. 33. 23.] Vide pag. 271.

(2) Pag. 188.] Pag. 72, Exegel, edit. in fol,

ferre

ferre nostras preces, id ab eis non fit ad Deum instituendum sive docendum, ut Augustinus scribit libro 15. de Trinit. cap. 13. Videatur idem Augustinus in Apoc. 8. 3. 4. Primasius, Beda, Haymo, immo plerique interpretes, inquit Basilus de Viega, jesuita, comment. hunc in loc. Apoc. cal. per angelum illum Christum intelligi volunt. Neque enim alteri apte accommodari possunt, quae hoc loco ponuntur: cujus enim alterius est, universae ecclesiae incensa, h. e. orationes, in thuribulo aureo tanta majestatis specie Patri offerre? Cujus est, praeterquam Christi, de igne, quo thuribulum aureum erat impletum, partem in terras misisse; easque divini amoris igne, & ignitis Spiritus S. donis inflammasse? (pag. 271.) Inter Romanenses tamen (ut alios multos praeterrittam) contendit Ribera in locum, non Christum, sed angelum aliquem intelligi creatum. Rationes, quibus sententiam suam confirmat, videantur apud auctorem ipsum. Vide & Cornelium a Lapide in locum eundem.

Etius in loc. cit. utramque sententiam lectori liberam relinquit. Haec autem illius verba observentur: Caeterum ex eo, quod angeli orationes nostras offerant Deo, bene sequitur, quod pro nobis orent. Non enim aliter intelligi possunt orationes nostras Deo offerre, quam eas commendando, ut Deus illas suscipere, acceptare, & exaudire dignetur. Hoc autem est suas orationes nostris adjungere, suisque orationibus nostras adjuvare. Inter
Pro.

Protestantes Beza locum illum Apocal. *de angelo* intelligit, & affirmat, *sanctorum orationes in hoc mundo*, videlicet pura illa precum & beneficentiae sacrificia Deo quotidie offerentium, per angelorum ministerium Deo offerri. Chemnit. in Examine Concilii trident. de Invocatione Sanctorum, ad hunc locum respondens, inquit: *Vel si intelligatur de angelo simpliciter, idem erit, quod scriptura alibi dicit, angelos offerre orationes nostras Deo, & referre exauditionem earum. Tob. 12. 12. 15. Dan. 9. 23. & 10. 12. Luc. 1. 13. Act. 10. 3. 4. & illis addi incensum odoris fragrantis coram Deo, non ex angelorum dignitate aut meritis, sed ex ara, quae est ante thronum Dei.* Vossius in thesibus suis de Invocatione Sanctorum, disp. 3. thes. 6. *Atque non aliud hinc (Apoc. 8. 3. 4.) colligi potest, quam orationes nostras ab angelis offerri Deo, atque ab iisdem exauditionis nuncium interdum afferri. Quod etiam docemur Dan. 9. 22. & 10. 12. Tob. 12. 15. Quanquam & in hoc Apocal. loco cum Primasio & aliis per angelum possumus intelligere Christum.* Idem Vossius disp. 2. thes. 3. locum Jobi cap. 33. 23. *Si fuerit pro eo angelus, &c.* quem alii Protestantes de propheta, nuncio & interprete divinae voluntatis intelligunt, cum doctissimo Mercero *de angelo* intelligendum esse putat: ita, ut ex hoc loco colligi possit, *Deum ad hoc angelorum ministerio uti, ut hominum preces ac negotia ad se perferant: Quod (quemadmodum ex plurimis scripturarum locis manifestum est) passiva ac vulgaris in populo Dei*

Dei

Dei opinio fuit. Sic ille. (pag. 272.) De tota hac re legatur locus insignis apud Augustin. lib. 15. de Trinit. cap. 11. Videatur & epistola 121. cap. 9. ac Bernh. ferm. 7. in Cantica, aliique. Adsis etiam Nicol. Serarium, jesuitam, prolixè hac de re differentem in Tob. cap. 3. partem alteram, q. 4. 5. 6. 7. Certe debili admodum argumento pugnant rigidiores Protestantes contra non solum canonicam istius libri auctoritatem, (quam certe illi tribuendam esse non existimamus) sed etiam contra veritatem multorum, quæ in illo continentur, inter alia, quia cap. 12. & 15. angelus dicitur offerre preces sanctorum Deo. Videantur contrariæ super hoc quælibet argumentum disputationes Anglorum, puritanorum, & molliorum, adeoque meliorum & doctiorum Protestantium impressæ anno 1608. p. 171. & seq. Vide & Vorssium in Antibellarm. p. 285.

Cuique saltem fidei ordinarie certum aliquem angelum, tanquam custodem & curatorem, assignatum esse, quamvis extra ordinem plures etiam nonnunquam ad eum, pro Dei beneplacito, majoris consolationis causa, mittantur, qui ejus salutem, sive orationibus, sive officiis, prout occasio tulerit vel postulaverit, procurent, multi doctissimi Protestantes probabile, licet non de fide esse existimant, contra aliorum rigidiorum sententiam, quibus hoc vel falsum commentum, vel saltem omnino incertum esse videtur. Hoc enim multi

multi scripturae loci probare omnino videntur. Matth. 18. 10. *Angeli eorum in caelis per omne tempus intuentur faciem patris mei, qui in caelis est.* Act. 12. 15. *Ipsius angelus est.* Loquebantur enim fideles illi juxta receptam in populo Dei sententiam. Gen. 48. 16. *Angelus, qui eruit me.* Quo de loco paulo post pluribus dicemus. Citantur & alii scripturae loci, qui huic sententiae firmandae servire videntur. In hac autem sententia, inquit Zanchius de Operibus Dei lib. 3. cap. 15. thesi 1. *quam magis probabilem esse diximus, omnes Patres fuisse videntur. Patrum vero communis & constans consensus, multum apud me habet ponderis & auctoritatis, nisi S. literae contrarium aperte doceant.* Gul. Bucanus in L. C. de Angelis q. 28. consentit. Similiter & Johannes Rivius, vir doctissimus, in libro de Praesidio angelico. Martinus Borrhaus in Ecclesiast. ad verba cap. 5. 5. vel 6. *Neque dicas coram angelo, &c.* pag. 58. 59. pag. 273.) Richardus Montacutius contra quendam controversiarum abbreviatorem cap. 23. Rich. Crakanthorp in Defensione Ecclesiae anglicanae, cap. 58. pag. 370. num. 4. *Putamus equidem & nos, adesse nobis custodem angelum; putamus, inquam: de fide hoc esse, indubitatum esse, ex te aut quovis tuorum scire volumus.* Joan. Salkeldus, anglus, in tractatu de Angelis cap. 44. & 45. diffuse hoc ex Patribus cum graecis tum latinis probat. Adis tractatum ipsum, ab autore, postquam desertis Romanensibus sese Protestantibus adjunxisset, conscriptum & excusum Londini A. 1613.

A. 1613. A. Rivetus Summae controuv. tract. 2. qvaest. 47. p. 649. post alia nonnulla: *Illud tamen non est alienum a scriptura, nec probabilitate caret, quod Deus cuilibet electorum certum ac peculiarem angelum, qui ipsum a natiuitatis ortu usque ad obitum custodiat, assignarit; praeter eos, quos ipsi in difficultatibus extraordinarie ad maiorem securitatem ac consolationem largitur.* Plures in re adeo clara citare non est necesse. Romanenses ipsi hoc de fide esse non affirmant, sed assertionem hanc, quamvis non sit expressa in scriptura, vel ab ecclesia definita, tanto tamen consensu ecclesiae universalis receptam esse, & in scriptura, prout a Patribus intellecta est, tam magnum habere fundamentum, ut sine ingenti temeritate ac fere errore negari non possit. Ita Suarez de Angelis, lib. 6. cap. 16. n. 8. Valquez in 1. D. Thomae, tom. 2. disp. 245. cap. 1. n. 2, aliiqve.

Singulis etiam provinciis certos ordinarie praefectos esse angelos; extra ordinem vero plures quoque, & diversos ad eas mitti, ante dictis aliisque moderatioribus Protestantibus verisimile, & scripturis sacris Dan. 10. 13. c. 11. 1. c. 12. 1. & Apoc. 12. 7. consentaneum esse videtur. Consentiant & Patres, de quibus alii fufe.

Angelum custodem non deferere penitus alumnus suum, quamdiu haec vita durat, etiam si peccet, & peccata multiplicet, docent multi Romanenses probabile esse; nec refragantur Protestantium multi moderatiores, Zanch.

de

de Oper. Dei cap. 17. *Angeli, inquit, quorum curam ex Dei mandato gerunt, eos nunquam penitus omnive officii genere deserunt. Consentunt & alii, quibus idem verisimile, & scripturis plurimorumque Patrum testimoniis maxime consentaneum videtur.* (Pag. 274.) Nonnulli tamen ex Patribus asserunt, homines peccando angelos a se profligare, vel ab illis angelos disjungi. Basiliius in psalm. 33. *Omni credenti in Dominum, angelus asidet, si non ipsum nos per prava opera fugaverimus.* Et Orig. hom. 2. in Jerem. in fine, ac Bernhardus in suis sermonibus non semel idem docent. Res. utcunque probabilis sit, de fide tamen, & indubitata non est. Salmero tom. 4. p. 449. *Non opus est, ut semper homini assistat angelus custos, quemadmodum nec artifex horologio ex rotis ferreis constanti semper adest, sed ubi aut perturbatum est, aut ubi rota destitit: ita angeli custodes, ubi nostros affectus ab ordine rectae rationis recedentes emendaverint, & ad motum bonorum operum tepentes nos excitaverint, in caelum se recipiunt, ubi semper vident faciem patris.*

Quaecunque fiunt & dicuntur ab hominibus, ea ab angelis custodibus praesentibus videri & conservari, licet de fide non sit, extra contraversiam est: sicut & probabile est, angelos illos custodes hominibus, quorum tutelae sunt destinati, semper adesse. Quae autem in nobis sunt cogitationes, desideria & affectus, nisi per externa effecta, vel signa sese utrimque prodant, vel a Deo

Dd

reve-

revelentur, cognosci ab angelis minime posse, recte & congruenter sacris literis 1. Cor. 2. 11. 1. Reg. 8. 39. & Patrum doctrinae asserunt Protestantess. Subscribunt huic sententiae Romanenses omnes saniores. Suarez de Angelis lib. 2. cap. 21. n. 3. *Omissis particularibus opinionibus theologorum, assertio catholica est: Angelum non posse naturaliter actum seu consensum liberum voluntatis creatae in se certo ac evidenter cognoscere, vel intueri, nisi ab habente talem liberum affectum alteri manifestetur. Quam assertionem ita indistincte sumtam, censeo esse de fide, licet in modo explicandi possit fortasse aliqua opinionum dissensio intervenire vel permitti.* Et hanc assertionem prolixè probat cum ex scripturis tum ex Patribus, quoad cogitationes internas, & aliorum angelorum & hominum; cogitationes autem nostras semper angelis custodibus, nedum aliis omnibus, a Deo revelari, quis sine divina revelatione ausit dicere? *Angeli quidem laetantur super resipiscentia peccatoris, (ut dicitur Luc. 15. 10. qui locus Romanensibus, indoctioribus praefertim, semper in ore est) qui scilicet custodes sunt istius peccatoris; (Pag. 275.) sive perpetui & velut a latere sint, sive hoc officio ad tempus fungentes, de cujus peccatoris conversione vera & sincera, vel ex revelatione divina, vel ex effectis & signis externis optime observatis illis constat; quamque vel iidem aliis angelis revelant, vel etiam Deus ipse. Vnde magnum existit gaudium in coelo coram angelis*

lis
Se
defi
na
ned
effi
Arq
do
tum
vis,
orur
bi V
Casa
59.
os f
fiae
tes,
ces
prec
cred
vive
gant
epi
Rep
thor
arch
nega
tum
se, (

lis Dei super peccatore poenitentiam agente.
Sed omnes & singulas nostras cogitationes &
desideria idcirco a Deo revelari, vel per exter-
na effecta & indicia angelis etiam custodibus,
nedum aliis, semper innotescere, minime inde
efficitur, neque sine temeritate aliqua asseritur.
Atque haec de Angelorum intercessione.

Quicquid rigidiores Protestantes vel aliquan-
do docuerint, vel etiam hodie doceant, cer-
tum non esse, quod sancti mortui orent pro vi-
vis, ne quidem in genere, omnium tamen aequi-
orum & saniorum ea mens est, quae fuit Jaco-
bi VI. M. Brit. Regis laudatissimi, in Resp. per Is.
Casaubonum ad epist. card. Perronii scripta p.
59. edit. londin. 1612. Beatos martyres, & ali-
os sanctos cum Christo capite utriusque eccle-
siae, triumphantis & militantis, nunc regnan-
tes, veneratur ipsius Majestas, eosque pro ne-
cessitatibus ecclesiae assidue orare non dubitat,
precesque ipsorum non esse inutiles, firmiter
credit.

Immo in particulari etiam pro quibusdam
viventibus sanctos defunctos orare, non ne-
gant quidam Protestantes, probabile esse, ut
episcopus winton. in Resp. ad cap. 20. lib. 5.
Replicae cardin. Perronii p. 44. Et R. Grakan-
thorp in Defensione Ecclesiae anglic. contra
archiepisc. spalat. cap. 59. n. 4. scribit: *Non
negamus, tum Hieronymum, tum Cyprianum,
tum Nazianzenum, tum alios, in ea opinione fuisse,
(quam nos quoque ut piam amplectimur, & pro-
babilem)*

babilem) ut putarent, sanctos defunctos pro aliquibus, qui ipsis noti prius erant & chari, etiam in particulari apud Deum preces fundere. Hinc virgines, mox ad Dominum cum martyrii corona migraturas, hortantur, qui illis & cognitus probe fuit & charus, Cyprianus de D. scipl. & Labiu virg. in fine: Mementote tunc nostri, cum incipiet in vobis Virginitas honorari. Et Cornelium sibi familiarem valdeque dilectum alloquitur idem * l. i. ep. i. Si quis nostrum prior divinae dignationis celeritate praecesserit, perseveret apud Dominum nostra dilectio, pro fratribus & sororibus nostris apud misericordiam Patris non cesset oratio. (Pag. 276.) Quod idem de Basilio opinatur Nazianzenus orat. funeb. in laudem Basilii: Ille, inquit, nunc in caelis degit, ibique pro nobis (pro nobis, in particulari, quos charos hic habuit) ōs ōiū ut arbitror, sacrificia offert, ac pro populo (hoc nempe particulari, quem charum habuit) orat. Hoc sensu capienda etiam Hieronymi verba, tam illa ad Paulam de Blefilla, pia ipsius filia tunc defuncta: Pro te Dominum rogat, mihi-que veniam impetrat peccatorum; quam haec ad Heliodorum: Veniet postea dies, quo Hierosolymam caelestem vir fortis coronatus incedas. Tunc parentibus tuis, ejusdem civitatis jus petes: tunc & pro me rogabis, qui te, ut vinceres, incitavi. Erat Paulam, erat & Hieronymus Blefillae, erant Heliodoro tum parentes ipsius, tum Hieronymus, non noti solum, sed summe chari. Cur tales a defunctis in particulari Deo commendari diffidamus? Quis vel paren-

* Cyprian. l. i. ep. i.] Scu 57. in edit. reihart.

parentum in filiis, vel filiorum in parentum animabus separatis memoriam recentem adhuc, & charitatis ardore flagramentem, oblitteratam sentiat credatve? Quis sanctos Deum intuentes vel memoria vel charitate debiliore opinetur in cognatos, charosque amicos, quam erat in fratres suos miser ille & immisericors epulo? Roget igitur pro parentibus & amicis notissimis sibi & charissimis Blessilla, roget Heliodorus, rogent pro similibus alii, aliqui etiam, si vis, pro illis particularibus ecclesiis, regnis aut provinciis, quorum, dum vivi erant, ardentiorum curam gerebant: quid hoc ad nos, aliosque, quos de facie, de nomine, de conditione & statu penitus ignorant? Et paulo post: Orare Sanctos defunctos, & in particulari etiam orare pro eis, quorum notitiam & memoriam adhuc calentem habent, & secum in cælum ferunt, libenter arbitramur.

R. Montacutius contra J. Caesarem Bulengerum pag. 21. 22. prolixè in eandem sententiam differit: Sancti, inquit, ad Christum in cælo recollecti, possunt de via ordinaria per Christum apud Deum patrem amicos, familiares, & notos precibus commendare, & adjuvare in genere; de rebus ad salutem necessariis procurandis, de malis avertendis averruncandisque tractare. (Pag. 277.)

Hoc late deinceps ex Cypriani variis locis probans: Ista, inquit, Cypriani & similia Patrum antiquorum testimonia, ubi noti cum amicis, familiares stipulantur cum familiaribus, nihil prorsus adjuvant enormem illam praxin & opinionem, quæ nunc obtinent in ecclesia pontificia. Idem in tra-

Dd 3

Statu

Statu de Invocat. Sanctorum idiomate anglico scripto, fuisse probat pag. 101. & seq. admittit etiam ibidem, ut probabile, quendam vel quosdam Sanctorum defunctorum posse alicujus vel aliquorum hominum, vel populorum, ex speciali quadam dispensatione, vel deputatione, vel ardenti aut pio affectu, non quidem ordinarie, sed extraordinario modo, curam magis specialem gerere. Afirmat idem & alius anglus Petrus Heylinus, in Historia S. Georgii cappadocis nuper asserta, & excusa anno 1631. pag. 203. &c.

Sed orare Sanctos pro illis in particulari, quorum notitiam nullam ante obitum habuerunt, & scire eos aut parentum, aut liberorum, aut amicorum, aut quorumcunque post ipsorum egressum vel omnes actiones, vel conditionem vel preces, non solum vocales, sed etiam mentales, ut pro eis, quae tum petunt, in particulari intercedere possint, si non falsum, saltem dubium admodum & incertum esse, recte Protestantes arbitrantur, contra Bellarm. de Sanct. beatit. lib. 1. cap. 20. sect. Deinde, non est verum, p. 299. aliosque plurimos Romanenses. Certe nullae scripturae haec docent: ad ea enim loca, quae vulgo adduci solent a Romanensibus, Jerem. 15. 1. 2. Pet. 1. 14. 15. Apoc. 2. 26, 27. c. 3. 12. 21. c. 5. 8. c. 6. 10. c. 8. 3. 4. Matth. 24. 36. abunde a Protestantibus responsum est. Immo scripturae contrarium docere videntur Esa. 63. 16. vel c. 64, 2. 1. Reg. 8. 39. 2. Reg. 22. 20. solius scilicet Dei & Christi mediatoris, seu hominis, ratione

ratione unionis hypostaticae, proprium esse, omnium hominum dicta, facta & cogitata nosse, res humanas ubique curare & administrare, ac preces gemitusque omnium ubicunque orantium piorum exaudire, nulli autem vel angelorum vel sanctorum defunctorum idem datum aut communicatum. (Pag. 278.) Vnde etiam liquet, quam infirmæ sint ratiunculae, quæ petuntur ab angelis, & a quibusdam sanctis in terris, Elizeo, Daniele aliisque, ad probandum, sanctos in cælis singula, quæ hic a piis dicuntur, sunt & cogitantur, in locis etiam longissime diffitis, eaque sive simul, sive etiam successive nosse. Nihil nunc dicam de male intellecto loco Luc. 20. 36. ubi dicuntur beati fore ἱσάγγελοι, *pares angelis*, unde colligunt, non minus animas beatas, quam angelos, scire nunc, quæ in terris gerantur. Videantur Protestantes, inprimis Vossii theses theolog. de Invocatione Sanctorum.

Neque unquam hoc in Ecclesia certum fuit, & de fide. Plurimi enim Patrum, ut constat, & confitentur Stapletonus Defens. ecclesiast. auctorit. lib. 1. cap. 2. alique multi Romanenses, ut nos * alibi ostendimus, animas sanctorum usque ad diem iudicii non clare videre Deum existimarunt. Apud illos igitur certum esse non potuit, quod res humanas clare aut certo sci-
ant. Orig. lib. 2. in epist. ad Rom. cap. 2. *Jam vero, ait, si etiam extra corpus positi sancti, qui cum*

D d 4

Chri-

* Alibi] Pag. 251.

Christo sunt, agunt aliquid, & laborant pro nobis ad similitudinem angelorum, qui salutis nostrae ministeria procurant, habeatur hoc quoque inter occulta Dei, nec chartis committenda mysteria. Loquitur autem Orig. de particulari animarum beatarum pro nobis intercessione, illi angelorum simili, qui salutis nostrae ministeria, ut recte ait, procurant, officii demandati ratione. Videatur idem in Cant. hom. 3. *Non erit inconveniens, si quis arbitretur, &c.*

Nazianz (1) orat. 1. in Julianum: *Audi haec etiam*, ait, *Constantii magni* (sic enim legendum est, non autem, ut multi vulgo ex basil. edit. citant *Constantini magni*. Vide R. Montacutii, & Front. Ducaei notas in orat. hanc) *anima* (coelo, ut ipse charitatis iudicium secutus existimabat illata) *ἐν τῷ αἰθέρι, ὅπου καὶ τῶν ἁγίων, ἡμετέρων ὅλων ἡμετέρας, &c.* Si qua tibi nostrorum sit cura, atque hoc praemii sit sanctis animis a Deo concessum, *ἡμετέρας ἐν αἰθέρι, &c.* ut ista sentiant; suscipe quoque orationem nostram. Pag. 279.) Perperam (2) Bellarminus aliique Romanenses respondent, in his locis, praesertim in hoc posteriori illud

(1) Orat. 1. in Julianum] Tom. 1. Opp. pag. 50. edit. colon. A. 1690.

(2) Bellarminus] Lib. 1. de Sanct. beatitud. c. 20. sect. *Ad locum Nazianzeni dico.* p. 300.

illud *Si* non esse dubitantis, sed *affirmantis*, ut cum dicit Apostolus ad Philem. v. 17. *Si habes me socium, suscipe illum.* Et Dominus, Malach. i. 6. *Si pater ego sum, ubi est honor meus?* Et: *Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt.* Ut sensus sit: Audi Constantii anima, quia tibi sensus est: Quia tibi τῇ ἡμετέρας cura est, atque hoc praemii, &c. Quis enim a partium studio alienus, haec dicta Nazianzeni, dubitantis potius esse, quam aliquid tanquam indubitatum praesupponentis, non videat? Graecus scholiastes in locum priorem aperte inquit, pag. 2. edit. etonienf. ἰσχυροτέρων τούτο. & verba, εἰ τις αἰδοῖται, per haec explicat, εἰς τις αἰδοῖται ἐστὶ τῇ τῆδε ἀκρίβει. Haec autem εἰς τις ἐστὶ verba sunt non adjurantis, sed *dubitantis*. Idem Nazianz. orat. in laudem Basilii: *Et nunc ille quidem in caelis est, illic sacrificia pro nobis offerens, & pro populo preces fundens, ὡς δὲ μοι, ut opinor, ni fallor, prout vertit Billius.* Vide edit. parisi. Quod in funebri patris oratione ait, πείθομαι, ego mihi persuadeo, Billius vertit: *Nec dubito*, ut ibidem sequitur, *quin hoc nunc quoque tanto magis deprecatione sua, quam prius doctrina praestet.* Sed hoc male versum est. Verbum enim πείθομαι significat certam animi persuasionem de re quapiam, sive certa sit morali duntaxat, certitudine, cui falsum subesse contingat, sive certitudine fidei & infallibili. Vide Philip. i. 6. 2. Tim. i. 5. Hebr. 6. 9. Rom. 15. 14. Praeterea

Dd 5

nihil

nihil hoc spectat ad particularem sanctorum pro quibusvis intercessionem, de qua jam controversatur; sed ad illam, de qua p. 275. sect. *Immo in particulari*, dictum, quae valde probabilis est, pag. 280.) Observa obiter, lector, minus attente hunc locum legisse G. J. Vossium, quando in disp. historica altera de Invocatione sanctorum, thes. 8. verba, quae hac eadem in sententia leguntur, ἐῖ μὴ τολμηρὸν τῷτο εἰπεῖν, *dubitatio- ni Nazianzeni de particulari sanctorum intercessione probandae adduxit.* Verba enim illa alio referenda esse, vel levis loci inspectio clare ostendit. Sic enim inquit: *Ego mihi persuadeo, quod hoc nunc quoque tanto magis deprecatione sua, quam prius doctrina praestet, quanto nunc magis Deo appropinquat, ut qui corporeas compedes excusserit: τῷ ζῶντος καὶ παρρησίας ἀγγελικῆς, ἐῖ μὴ τολμηρὸν τῷτο εἰπεῖν, ἀξιόμενον, angelici ordinis dignitatem & fiduciam (nisi hoc dictu audax est) consecutus.* Eundem errorem errarunt ante illum quidam alii Protestantes. Quod etiam Orat. 24. haud procul ab initio de Athanasio verba faciens Nazianzenus, ait: *Ille vita defunctus, nunc res nostras, εὖ οἶδα, bene scio, (ut persuasum habeo, verit Billius) caelitus inspicit, ac virtutis causa laborantibus manum porrigit.* Illud εὖ οἶδα aliud non significat, quam τὸ πείθομαι superius, opinionem scilicet, & persuasionem valde probabilem de particulari etiam illius intercessione pro Ecclesia omnibusque illius sanis membris, propter veritatem

tem fidei (pro qua tuenda innumeras ipsemet, dum in vivis esset, aerumnas pertulerat) tunc afflictis, aut porro affligendis ; sed absque singulari rerum omnium, quae hic in Ecclesia geruntur, & piorum omnium ac singulorum, qui omnibus seculis, ab illius in caelum migratione, mala propter fidei ὁρθοδοξίαν perpeSSI sunt, aut ad huc usque ad finem seculi perpeSSuri sunt, cognitione. Saepe in communi & populari sermone, de quibus tantum valde probabiliter opinamur, usurpare solemus illud, ἐν οἷδα, bene novi, ut constat. Nimis ergo audax est illa Bellarmini assertio de Sanctorum beatitud. lib. I. cap. 20. *Gregorium nazianz. passim asserere, sanctos videre, singulatim scilicet, quid hic agatur, citato hoc Nazianzeni, cujus nunc meminimus, loco.* Contrarium ex ante dictis apparuit. Sed pergamus.

Pag. 281.) Ambrosius de obitu Satyri fratris : *Qua eras sanctae mentis misericordia in tuos, si nunc urgeri Italiam tam propinquo hoste cognoscere, quantum ingemisceres ! quam doleres, in Alpium vallo summam nostrae salutis consistere !* Hieronymus in Epitaphio Nepotiani (de quo ibidem Hieronymus fidenter : *Scimus, Nepotianum nostrum esse cum Christo & sanctorum mixtum choris*) circa initium : *Quicquid dixero, quia ille non audit, mutum videtur.* Et haud procul a fine : *Felix Nepotianus, qui haec non vidit, felix, qui haec non audit ;* nempe barbarorum incursiones. / Inepte respondet cardin. Perronius Replicationis ad epi-

epistolam seren. M. Brit. Regis lib. 5. cap. 20. ut videre est in Opusculis posthumis episc. winton. *Nepotianum haec non vidisse nec audivisse, oculis & auribus scilicet corporis.* Quid enim aliud per videre & audire hic intelligit Hieronymus, quam cognoscere? Sicut Ambrosius supra locutus est: *Si nunc urgeri Italiam tam propinquo hoste cognosceres.* Et in fine ejusdem Epitaphii: *Cum quo loqui non possumus, de eo loqui nunquam desinamus. Cum quo loqui, & ad quem loqui, ut scilicet certum sit, illum audire, quae loquimur, Hieronymo hici-dem sunt; ut rursus inutilis sit card. Perronii distinctio hic adhibita inter parler avec, & parler a quelq' un, hoc est, cum aliquo loqui, & aliquem alloqui.*

Augustinus lib. de Cura pro mortuis capite 16. ait, *defunctos, per naturam propriam, vivorum rebus interesse non posse, nec quid agamus, quidve patiamur, novisse.* Et cap. 13. fuse id probat exemplo piae suae matris, ex psal. 26. vel 27. 10. *Esaiae 63. 16. vel 64. 2. & 2. Reg. cap. 22. v. 20. Troinae fatendum est, inquit cap. 15. nescire quidem mortuos, quid hic agatur, sed dum hic agitur; (ubi igitur est speculum S. Trinitatis, in quo sancti singulatim omnia nostra vident?) postea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt; non quidem omnia, sed quae sinuntur indicare, qui sinuntur etiam ista meminisse; & quae illos, quibus haec indicant, oportet audire. Possunt & ab angelis, qui rebus, quae aguntur hic, praesto sunt, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum*
audi-

audire debere iudicat, cui cuncta subiecta sunt. (Pag. 282.) Possunt etiam spiritus mortuorum aliqua, quae hic aguntur, quae necessarium est eos nosse, non solum praeterita, vel praesentia, verum etiam futura revelante spiritu Dei cognoscere. Sicut non omnes homines, sed prophetae, dum hic viverent, cognoscebant, nec ipsi omnia, sed quae illis esse revelanda Dei providentia iudicabat. Quam modeste & prudenter haec Augustini dicta! Et cap. 16. dubitare se significat, num martyres generaliter orent pro indigentia supplicantium: Sicut nos, inquit, oramus pro mortuis, quibus utique non praesentamur, nec ubi sint, nec quid agant, scimus, an vero speciatim pro singulis. Nec explicat, inquit Eftius in 4. Sent. dist. 45. §. 20. utrum singulorum preces singulatim percipiant. Idem Augustinus lib. de Vera religione cap. 55. Quicquid angelorum vel hominum in Deo manet, & potest humanas preces sentire, in illo me exaudit. Ad quem locum sic quidem respondet Bellarm. l. c. de Sanct. beat. c. 20. sect. Ad alterum locum B. Augustini, cum rectissime id dicere, quia multi manent in Deo, qui non possunt humanas preces audire, videlicet illi omnes qui sunt in caritate, & tamen nondum sunt beati: sed haec responsio merum est κρησφύγετον.

Bernardus (quem ultimum Patrum recte vocabat V. Cl. Nicolaus Faber) in obitum Humberti monachi: Quamdiu viveret in ejus laude, non aperui os meum, ne forte possemus, vel ego adulationis notam, vel ille culpam incurrere vanitatis. Ex hoc sane neutrum jam timetur, nec ego eum video, & ille

ille forsitan me non audit. Sed etsi audiat, non movetur hominum verbis. Hugo de S. Victore, aequalis S. Bernhardi, ut constat, quaest. 228. in epist. ad Roman. *Quaeritur, inquit, an sancti, quorum patrocinia postulamus, pro nobis interpellent, & quomodo?* Resp. Sanctos pro nobis interpellare, non est aliud, quam Deum pro meritis eorum bonos affectus, quos habemus in eos propter Deum, remunerare. Et ideo nihil inter est, siue nos audiant, siue non. Et de sacramentis l. 2. parte 16. cap. II. *Multi, inquit, in quaestionem adducunt, an sancti preces supplicantium audiant, & cum ad intercedendum invocantur, utrum vota, postulantium usque ad ipsorum cognitionem perveniant? Difficile est, de huiusmodi judicare. Quomodo enim scientia nostra certa esse potest de ipsis, qui eam, quam de nobis habent scientiam, nec capere possumus, nec investigare?* Pag. 283.) *Hoc unum certum est, animas sanctorum in secreto divinae contemplationis constitutas, eorum, quae foris aguntur, tantum scire, quantum vel illis ad gaudium, vel nobis ad auxilium prodesse constat. Nos intercessores quaerimus apud Deum. Quid amplius vis? Times, ne forte non orent, qui semper orant? Quomodo non orabunt pro te, quando tu oras, qui & quando tu non oras, orare tamen non cessant? Si non audiunt, inquit, & ego in ventum verba fundo, non audientibus & non intelligentibus loquens Ecce dicamus: non audiunt sancti verba postulantium; neque ad beatitudinem illorum attinet ista nosse, quae foris*

foris aguntur. Ecce dicamus: (1) Non audiunt. Numquid Deus non audit? Quid ergo laboras investigare, quid audiant & quantum audiant sancti, quos oras; cum ipse Deus audiat, propter quem oras? Ipse videt humilitatem tuam, qui remuneraturus est devotionem tuam. Tamen si audiunt, & quantum audiunt, quid est audire, nisi scire? Vnum enim est lumen, in quo & audiunt ad percipiendum, & vident ad cognoscendum: in quo si quid forte foris agitur, quod modo interim non audiunt, aut non vident, mysterium est dispensationis, non detrimentum felicitatis. Inveniuntur tamen quidam sanctorum Patrum (Gregorium M. intelligit in Jobum, &c.) quaedam ita dixisse, quasi nihil sit in creaturis, quod non videant, qui videntem omnia vident. Ego amplius judicare non praesumo, nisi hoc solum, quoniam tantum vident, quantum illi placitum est, quem vident, & in quo vident.

Magister Sentent. lib. 4. dist. 45. *Non est incredibile, (minime igitur certum, & de fide) animas sanctorum, quod in abscondito faciei Dei veri luminis illustratione laetantur, in ipsius contemplatione ea, quae foris aguntur, intelligere, quantum vel illi ad gaudium, vel nobis ad auxilium pertinet.* Gabr. Biel in Canonem missae lect. 31. citato illo, quem (2) ante adduximus ex Hugone de S. Victore de Sacramentis loco, inquit: *Vnde probabiliter dicitur, quod, licet non necessario sequitur*

(1) Non audiunt] Vide pag. 341.

(2) Ante] Pag. 282.

tur ad sanctorum beatitudinem, ut orationes nostras audiant, de congruo tamen Deus eis revelat omnia, quae ipsis ab hominibus offeruntur, sive ipsos magnificando & laudando, sive eos orando & auxilia implorando. Cajetanus in 2. 2. qv. 88. art. 5. *Certa ratione nescimus, an sancti nostra vota cognoscant, quamvis pie hoc credamus.* (Pag. 284.) Guil. Erius in 4. Sent. dist. 45. §. 18. circa finem: *Si recte invocantur sancti, ut habet totius Ecclesiae fides: ergo valde probabile est, immo plus quam probabile, quod preces invocantium se cognoscant. Quamvis autem iridentini Concilii patres istud tanquam rem fidei definire noluerint, docent tamen sess. 25. p. 507. eos impie sentire, qui asserunt, stultum esse, in caelo regnantibus voce vel mente supplicare; quique sanctorum, ut pro nobis etiam singulis orent, invocationem esse dicunt idololatriam. Et rursus ibid. sect. 20. circa finem: Non est necesse affirmare, quod semper omnes sancti cum Christo regnantes cognoscant particulariter omnium & singulorum preces, quomodocunque generaliter ad se directas. Et forte ob huiusmodi dubitationem hanc, an sancti preces viventium cognoscant, absolute definire.*

G. Cassander in epist. 19. ad Jo. Molinaeum. p. 1108. & 1109. *De interpellatione sanctorum jam olim in litanis publicis usitata, scripsi, non videri mihi, cur minus liceat beatos illos spiritus ex quadam pii desiderii redundantia compellere, atque exhortari, ut id faciant, quod eos ultro*
facere

facere credimus; ut perinde valeat, Omnes sanctiorate pro me, atq^{ue}, utinam omnes sancti orent pro me. *Huc me primum induxit, quod de hac quaestione, an, quatenus & quomodo sancti cognoscant & exaudiant singulorum eos interpellantium preces, nihil apud veteres neque recentiores definitum, sed probabiliter tantum disputatum videam. Notum est, quid Augustinus de Cura pro mortuis ea de re disputet. Et Scotus manifeste asserit, non esse ex ratione beatitudinis, quod beati audiant orationes nostras, probabile tamen esse, quod Deus ipsis revelet. in 4. dist. 45. qu. 4. &c. Movit quoque me potissimum, quod apud Hugonem de S. Victore legeram, non ideo inanes fore nostras preces, quibus sanctos ad orandum pro nobis invocamus, etiamsi concedamus, eos voces postulantium non audire: Ecce, inquit, dicamus, non audiunt, nunquid Deus non audit? Quid ergo laboras investigare, quid audiant, & quantum audiant sancti, quos oras, cum ipse Deus audiat propter quem oras? Pag. 285.) Quare cum viderem, non esse necessarium, ut statuamus, sanctos intelligere nostras preces, credebam, ad calumnias nonnullorum repellendas satis esse, si dicamus, per modum desiderii eas interpellationes explicari posse; quod minus habet absurditatis, & divinarum literarum exemplis congruit. Si quis autem huiusmodi compellationes pro intimatione quoque desiderii, & directa (ut ita loquamur) allocutione haberi velit, non repugno. Crediderim tamen, huiusmodi intimationi tacitam conditionem subesse,*

Ee

debe-

debere, *qualem* (1) Gregorius nazianz. in oratione funebri sororis Gorgoniae exprimit, cum ait, Proinde si nostri sermones vel parumper tibi curae sunt, honorque talis sanctis a Deo donatur animabus, ut talia resciscant, suscipe & tu sermonem nostrum. Georg. Wicelius in Methodo concord. ecclesiast. p. 47. *Quid consilii dabitur, ut non prorsus sublata intercessione* (sanctorum,) *amicitia inter nos sancta fiat?* Ecclesiastici ponant modum dogmati suo, & non faciant arcticulum symboli ex pia persuasione.

Jo. Baptista Folengius, monachus benedictinus, Jac. Aug. Thuano Hist. lib. 23. multum laudatus, in 1. Joan. 2. 1. *Absurdum minime est*, ait, *opinari, ut inter quos una est charitas, una etiam sit voluntatis, atque ad ferendas his, qui in acie adhuc laborant, suppetias, desiderium & affectus, quem convenientissima voce precationem appellarunt sancti Dei interpretes. Quid, oro, Ecclesiae puritati officit istiusmodi persuasio?* Nihil certe video detrahi posse fidei candori, si milites jam in tuto positos pro his, qui in agone etiam num contendunt, sollicitos esse credamus. Nihil hic de singulari cognitione & intercessione dicitur. Jo. Barnes, in suo Cathol. rom. pacifico (2) manuscr. sect. 10. de Invocatione sanctorum: *Ex praxi interpellantium sanctos,*

non

(1) Gregorius nazianz.] Vide p. 286, 287.

(2) Manuscripto] At jam impressus habetur in Edwardi Brownii Fasciculo rerum experend. & fugiend. De quo vide celeberrimos collectores Actor, erudit, Lips. A. 1691. p. 141.

non est necesse inferre, eos nos certo audire : Pag. 286.)
 satis est, compellatores eorum pie id credere, sese ab
 illis audiri. Et in Paralipomenis ad sect. hanc
 affirmat, sanctos Patres, quando mente praesentes
 sanctos alloquuntur & orant, * tacitam conditio-
 nem subaudire. Adducit deinde locum Nazi-
 anzeni de laudibus Gorgoniae supra p. 278. cita-
 tum, & illud orat. 1. contra Julianum, εἰ τις
 αἰδῶνται, & de Basilio, ὡς δῖμα, item illud Hie-
 ronymi in Epitaphio Nepotiani, Non audit, quic-
 quid dixerō, nec non August. de Cura pro mor-
 tuis cap. 13. & de Spir. & litera cap. 29. (sed fal-
 so videtur scriptum) & Orig. lib. 2. in ep. ad Rom.
 concluditque: Si non sit certum, sanctos clare vi-
 dere Deum, certum esse nequit, quod res nostras clare
 aut certo sciant; pie tamen credimus, sanctos nostra-
 rum rerum curam gerere, & credulitatis hujus
 suspiciones non desunt probabiles, nempe (1) Eph.
 2. 19. dicitur: Sumus concives & domestici &
 commembra sanctorum. Pronum ergo est suspi-
 cari, eos conversantes cum Christo familiariter, mul-
 ta ab eo de nobis petere & discere. (2) Angeli ad nos
 missi sciunt distincte res nostras. Tob. 12. 12. 15. Zach.
 1. 12. Dan. 10. 12. Matth. 18. 10. Cur non referant
 aliis? Haec ille.

Jeremias, patriarcha constantinopol. in Cen-
 sura, cap. 21. Neque aut Petrus aut Paulus ipse
 exaudit eorum quemquam, qui illum invocant, sed
 gratia & donum, quod habent, juxta illud promissum:
 Ego vobiscum sum usque ad consummatio-

E e 2

nem

* Tacitam conditionem] Vide supra pag. 285.

nem seculi. Nnqve mirum est, ita sentire Ecclesiam orientalem, qvum sanctos ante diem iudicii Deum clare videre neget. Archiep. spalat. de Rep. eccl. lib. 7. cap. 12. n. 11. *Sanctorum animas beatitudine sua inchoata cum Christo frui in cœlis, licet nondum ante resurrectionem perfectâ, posui. In attris eas esse, non in regijs cubiculis, dixerunt aliqui viri sancti orthodoxi scriptores: ac proinde, meo quidem iudicio, nondum aptae sunt ad perfectè nostrâ curanda; quantum tamen earum status fert, & inchoata illa requirit beatitudo, (ac multo plus, si jam perfectâ fruuntur gloria intra regia cubicula, qvod multi censent, & ego id eis ut probabile relinquo) illas apud Deum pro nobis mortalibus, etiam in particulari intercedere, videtur Ecclesiae catholicae id perpetuo fuisse certissimum. Audacter sane hoc dictum, ut ex ante dictis liquidissime patet, nisi dextre accipiat. Et n. 27. affirmat, sanctorum animas cognoscere nostras preces, atqve hoc dogma certum esse, licet qvomodo & angeli & sanctorum animae cognoscant nostra, & nostras audiant preces, praesertim corde solo fusas, nobis ignotum sit. Ibidem tamen ex Cassandri epist. 19. ad marginem citata subiungit: Optime sane Hugo de S. Viatore putat, non ideo inanes fore nostras preces, qvibus sanctos ad orandum pro nobis invocamus, etiamsi concedamus, eas voces postulanti-um non audire. Nam neqve hoc dubium, audi-ant, nec ne, impedire potuit Gregorium nazianzenum, ne invocaret sororem suam Gorgoniam defunctam. Proinde inquit: Si qvid, &c. Videtur itaqve*

itaq
ad
inv
allo
rer
dis
rell
ver
car
atte
lon
nun

inte
ip
ant
vin
nae
nos
to,
dur
gno
in c
ne n
run
& c
tes.
po
ea f

*

itaque in his sanctorum invocationibus saltem tacita
adesse conditio talis, qualem expressit Gregorius, &
invocatio haec magis est voti & desiderii, quam
allocutionis. Haec ille; sed quae male cohae-
rere videntur. Ita saepe illi, licet alias viro do-
ctissimo, & controversiarum hodiernarum in-
telligentissimo, in suis libris accidit, ut, dum in di-
versa animus raperetur, & utrique parti gratifi-
cari impensissime studeret, haud pauca non satis
attente & considerate scriberet. In opere tam
longo, laborioso ac invidioso, nihil mirum, bo-
num quandoque dormitasse Homerum.

De modo autem, quo sancti preces nostras omnes
intelligunt, quantum opere dubitent Romanenses
ipsi, an scilicet a principio beatitudinis suae vide-
ant omnia, quae a nobis geruntur, in speculo di-
vinitatis, ut inepte appellant, sive in intuitu divi-
nae essentiae; an ab ipso Deo revelentur orationes
nostrae illis, quos invocamus, eo ipso momen-
to, quo oramus; an per angelos, qui nunc ascen-
dunt in coelos, nunc inde ad nos descendunt, co-
gnoscant; an per animas sanctorum de corporibus
in caelum migrantes; an denique aliqua alia ratio-
ne nobis incomperta, neminem latet, qui ipso-
rum scripta legit. Videantur * Bellarminus
& caeteri ejus gregales atque etiam Protestan-
tes. (Pag. 288.) Aliquid probabile certe afferri
potest, quomodo quaedam quae hic geruntur,
ea scilicet, quae Deus illis nota vult, intelligere

Ee 3 possint,

* Bellarminus,] Lib. I. de Sancta, beatitud. c. 20. secta

De modo autem. p. 299.